

Шохабури ва шаклдиҳии дарахтони донакдор

Шаклдиҳӣ ва буридани шоҳу навдаи дарахтони мевадиҳанда чорабиниҳои агротехниқест, ки мунтазам барои танзими сабзиш, рушд ва баланд бардоштани маҳсулнокию сифати меваи онҳо гузаронида мешавад. Бинобар ин мақсад ва вазифаи буридан, аз хусусиятҳои биологии намуд ва навъ, синну сол, шароити ҳоку иқлими маҳал, сатҳи гузаронидани қорҳои агротехниқӣ, ҳолати дарахтон, таркиби боғ, шароити ташкилии иқтисодӣ ва дигар омилҳо бармеояд. Навдаҷаҳои самаровари олу 10 – 12 сол умр мебинанд, аммо вобаста аз ҷойгиршавӣ, шароити таъмини рушноӣ ва тарзи гузаронидани буридани шоҳу навдаҳо бештар 2 – 8 сол ҳосил мебаранд. Аксаран узвҳои ҳосилдиҳанда дар навдаҳои 2 – 5 сола ҷойгиранд. Онҳо дар навдаҳои 7 – 8 сола хушк шуда меафтанд, ё боқӣ монанд ҳам ба миқдори хело кам. Ҳосил бештар дар навдаҳои 3-4 сола пайдо мешавад. Дар боғҳои ҷавон (то 4 – 6 сола), дар натиҷаи дуруст буридан қадкашӣро бехтар қарда, ба дарахтон шакли интиҳобқардашударо медиҳанд. Ҳамзамон дарахтро тавре мебуранд, ки навдаҳо дар шоҳсор баробар ҷойгир шаванду мустаҳкамшавии онҳо таъмин гардад, рушноӣ низ ба шоҳсор баробар расад. То ин, ки дар оянда барои гузаронидани қорҳои механикӣ ва дастӣ дар олузор, аз он ҷумла ҷамъоварии ҳосил, мусоидат кунанд. Барои тез ба ҳосилдароии ниҳолҳои ҷавон низ кӯшиш қардан зарур

аст. Дар боғҳои ҳосилдиҳандаи олу буридан бо мақсади таъмин намудани қадкашии дарахтон, ба танзим даровардани ҳосилнокии ҳарсола, сифатнокии мева ва дароз намудани мӯҳлати маҳсулнокии олу, инчунин роҳ надодан ба қалоншавии дарахтон ба қаду бар, анбӯҳшавии даруни шоҳсор, гузаронида мешавад.

Имрӯз дар боғдории ҷумҳурӣ чунин тарзҳои буридани дарахти олу тавсия қарда мешавад: қутоҳкунӣ (бурида қутоҳ қардани навдаҳо), тоқакунӣ (бурида, қанда партофтан), паст қардани қадҳои дарахтон ва қалаккунӣ. Ҳангоми қутоҳ қардан танҳо қисми навдаҳои солана, бисёрсола, ё ин ки ҳосилдиҳандаро (зиреҳнавдаҳо, навдаҷаҳои қутоҳи гулӣ, навдаҷаҳои мевадиҳанда) бо андозаи 1/2 - 1/3 мебуранд: дар мавриди тоқакунӣ як миқдор узвҳои номбаршударо аз беҳашон бурида (қанда) мегиранд. Қадҳои дарахтони аз меъёр баландшударо бо чунин тарз паст мекунанд. Дар навбати аввал шоҳнаваро бо дарозии 1,5 метр болотар аз навдаҳои тоқакунӣ синҷии панҷум ё ҳафтум қутоҳ мекунанд. Навдаи тоқакунӣ болоӣ аз қиёмати ғафсӣ, бояд бо шоҳнава қариб баробар ва қунҷи ҷойгиршавиаш аз 45° кам набошад. Пас навдаҳои паҳлуии шоҳҳои синҷии қабати болоӣ қутоҳ қарда мешавад.

Дар шароити ҷумҳурӣ шоҳу навдаи олу аз охири тирамоҳ, пас аз ҳазонрезӣ то қушодашавии муғҷаҳо дар баҳор, бо истисноии рӯзҳои сард дар вақти аз - 5°C паст будани ҳарорати ҳаво ва рӯзҳои намноку туманнок буридан мумкин аст.

Барои бехтар сабзида маҳкам шудани қароҳатҳои дар натиҷаи буридан ва ғайра пайдошуда, ки қутрашон аз 2 см қалонтар аст, чунин тавсия қарда мешавад: бо воситаи теги тези қайҷии дарахтбури ё қорди тоқбури рӯи захми тарошида тоза қарда, пас ба болояш ҳамираи боғӣ ё ин ки ранги зард, қарваранги дар алифи растанигӣ тайёр қардашуда, молидан ба мақсад мувофиқ аст. Инчунин метавонед саргини нави говро бо хок омехта, лой қарда истифода баред.

Буридани шоҳу навдаҳо аз шаклдиҳии дарахтон сар мешавад. барои олу якҷанд сохти қабулшудаи шоҳсор қор қарда баромада шудааст; ки нисбатан ба биологияи он мувофиқ ва дар истехсолот истифода бурда мешавад: беқабат, қабат-қабати сарак, қосақал ва нимтаҳт мебошанд.

Сохти беқабат ва қабат-қабати сарак, барои бунёди шоҳсори муддавар истифода

мешаванд. Барои ташакули шохсори бекабат, шохи якум дар баландии 60-70 см ва шохҳои минбаъда паси ҳамдигар дар баландии 30-40 см гузошта мешаванд. Ин сохти шохсор аз 5-7 шохи асоси ё ин, ки синчи иборат мебошад.

Чунин сохти шохсор барои навъҳои кувваи сабзишашон ва шохрониашон баланд (Венгеркаи хонагӣ, Венгеркаи ожанӣ, Изюм-Эрик ва ғайра) мувофиқ мебошад. Сохти кабат – кабати сирак барои навъҳои қобилият шохронии миёна дошта (Венгеркаи итолявӣ ва ғайра) тавсия мешавад.

Шохсори косашакли беҳтаркардашуда - ин намуди шохсорро дар муддати 1-2 сол аз 3-4 навдаҳои синҷӣ бунёд карда мешавад. Дар атрофи тана навдаҳои синҷӣ ба масофаи 10-20 см аз якдигар ҷойгир карда мешаванд.

Минбаъд дар масофаи 40-60 см аз поя ва аз якдигар 2-3 навдаи тартиби дуюм тарзе гузошта мешавад, ки муқобили навдаҳои дигар набошад. Дохили шохсорро ҳамеша кушода нигоҳ

дошта, навдаҳои рост ва ба тарафи тана сабзидаро бурида мегиранд. Ҳаҷми чунин шохсор - қадаш аз 3,5 – 4 м ва бараш 4-5 м набояд зиёд шавад.

ҷойгир мекунанд. Дар кабати сеюм 2-3 шохро танҳо гузоштан мумкин аст.

Қабати якум бо кунҷи 12-15° муқобили равиши қатор гузошта мешавад. Қабати дуюмро чунин гузоштан мумкин, ба шарте, ки шохҳо болои якдигар набошанд. Шохҳои кабати сеюмро ба бари қатор мегуздоранд. Ин намуди шохсорро аз 5-7 шохи асосӣ мепарваранд ва шохҳои кабати якуму дуюм сохти «X» бояд ҷойгир шаванд. Шохчаҳо ва навдаҳои монанди дигар намуди шохсорҳо гузошта мешавад. Ин намуди шохсорро дар навъҳои Венгеркаи хонагӣ, Ренколд зелений бунёд кардан осонтар мебошад.

Шохсори нимтахт аз се кабат сохта мешавад. Қабати якум, дар баландии 60-70 см аз сатҳи замин, дуюм 50-60 см аз кабати якум ва сеюмро - 30-40 см, аз кабати дуюм боло

ИНСТИТУТИ БОҒУ ТОҚПАРВАРӢ ВА САБЗАВОТКОРӢ
734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 21^а
тел.: (992 37) 2-27-08-01; 91-773-11-33; 918-74-60-19
E-mail: bogparvar@mail.ru
www.bogparvar.tj

**АКАДЕМИЯИ ИЛМҲОИ
КИШОВАРЗӢИ ТОҶИКИСТОН**

**ИНСТИТУТИ БОҒУ ТОҚПАРВАРӢ
ВА САБЗАВОТКОРӢ**

**ШОҲАБУРӢ ВА ШАКЛДИҲӢИ
ДАРАХТОНӢ ДОНАҚДОР**

ДУШАНБЕ, 2024